

ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΔΟΥΚΟΣ

Η ζωη μου
στους
παιδικους σταθμους

(Αλβανια - Ρουμανια * 1947 - 1956)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΜΑΙΑΝΔΡΟΣ

Θεσσαλονικη 1983

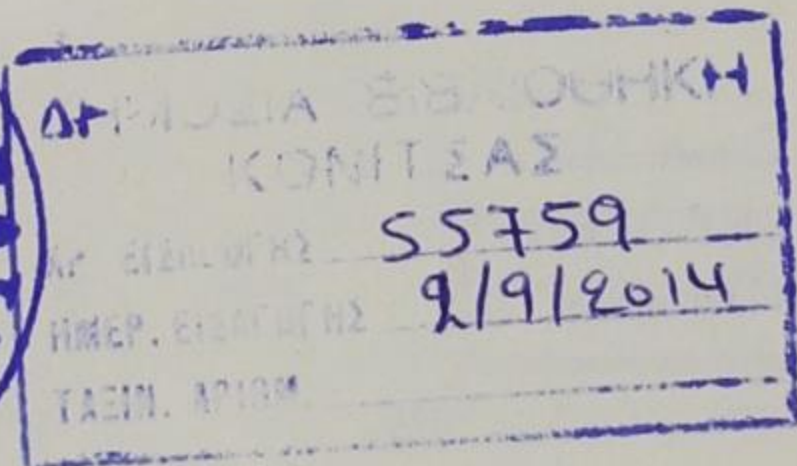

ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΔΟΥΚΟΣ

Η ζωή μου
στους

παιδικους σταθμους

(Αλβανια - Ρουμανια * 1947 - 1956)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΜΑΙΑΝΔΡΟΣ

Θεσσαλονίκη 1983

=====

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΜΑΙΑΝΔΡΟΣ

=====

Νοέμβριος 1983

Έπιμέλεια - Έξώφυλλο: Μαρία Ταλατά - Καρπαγιαννάκη
Φωτοστοιχειοθεσία: Σοφία Μελίτση

Έκτύπωση - Βιβλιοδεσία

"ΜΑΙΑΝΔΡΟΣ", Άθ. Τσιαρτσιάνης και ΣΙΑ
Στρ. Μπραντούνα 3 - τηλ. 523.750 - Θεσσαλονίκη

Π Ρ Ο Λ Ο Γ Ο Σ

Ἡ ζωή τῶν παιδιῶν τῆς Ἑλλάδας, πού ἐζησαν καί μορφώθηκαν στίς Λαϊκές Δημοκρατίες, εἶναι ἐλάχιστα γνωστή στόν Ἑλληνικό λαό. Γι' αὐτό καί καταπιάστηκα νά γράψω γιά τά χρόνια πού πέρασα — μαζί μέ τ' ἄλλα Ἑλληνόπουλα — στούς διάφορους Παιδικούς Σταθμούς, στίς Ἐπαγγελματικές Σχολές καί τά Γυμνάσια στήν Ἀλβανία καί Ρουμανία. Μέχρι σήμερα, αὐτό εἶναι τό πρῶτο βιβλίο πού γράφηκε ἀπό κάποιον πού πέρασε τά παιδικά του χρόνια μακριά ἀπό τήν Πατρίδα, σάν πολιτικός πρόσφυγας.

Ἡ ζωή τῶν 28.000 παιδιῶν, πού βρεθήκανε στίς Λαϊκές Δημοκρατίες, δέν ἦταν ἡ ἴδια ἀπό χώρα σέ χώρα, οὔτε ἀπό Σταθμό σέ Σταθμό. Στή Ρουμανία φερ' εἶπειν, τήν εὐθύνη γιά τή μόρφωσή μας τήν εἶχε ἡ Ε.ΒΟ.Π. (Ἑλληνική Βοήθεια Παιδιοῦ), ἐνώ στίς ἄλλες χώρες ὑπεύθυνο ἦταν τό Ὑπουργεῖο Παιδείας κάθε χώρας. Ἡ Ε.ΒΟ.Π. ἐκεῖ ἐπαζε δευτερεύοντα ρόλο. Στούς Παιδικούς Σταθμούς πάλι, ἡ διαβίωση ἐξαρτιόταν κατά πολύ ἀπό τά πρόσωπα πού εἶχαν ἀναλάβει τά καθήκοντα τοῦ παιδαγωγοῦ.

Ὅλα τά πρόσωπα, τῶν ὁποίων ὁ ρόλος ἦταν θετικός, τά ἀναφέρω μέ ὀλόκληρο τό ὀνοματεπώνυμό τους, ἢ μέ τό μικρό ὄνομα, ὅταν δέν θυμάμαι τό ἐπώνυμο. Ὅλους ἐκείνους πού εἶχαν ἀρνητική δράση, τοὺς γράφω μέ τό μικρό τους ὄνομα ἢ μέ τήν θέση πού εἶχαν. Κι αὐτό γιὰτί δέν εἶναι μέσα στούς σκοπούς μου, ἢ ἀναμόχλευση παλιῶν ἀντιθέσεων. Ἄλλωστε, σέ τέτοιες περιπτώσεις, τά δευτερεύοντα πρόσωπα δέν φέρουν ἀκέραια τήν εὐθύνη, ἀφοῦ εἶχαν προΐσταμένους, ἀρμόδιους γιά νά τά ἐλέγξουν. Ἴσως, ἀκόμη, καί μέ τή πάροδο τόσων ἐτῶν, νά ἀλλάξαν κι ἄλλοιῶς νά σκέφτονται σήμερα.

Τό ὄλο λάθος στήν ἐκπαίδευσή μας, ἦταν — ὅπως γρά-

φω μέ λεπτομέρειες — ότι δέν υπήρχε ειδικευμένο προσω-
πικό. Καί όταν, μέ μεγάλες δυσκολίες, εκπαιδεύτηκαν
όρισμένοι για παιδαγωγοί στό Φροντιστήριο τής Σκό-
δρας, δέν πρόφθασαν καλά - καλά νά διδάξουν, γιατί
τούς έπιστράτευσαν στό βουνό.

Στούς διαλόγους πού παραθέτω, μπορεί κάποια λέξη
νά μήν έχει αποδοθεί μέ ακρίβεια. Ή μνήμη μετά από 22
χρόνια περίπου, δέν βοηθά τόσο πολύ. Άλλά βεβαιώνω
πώς τό ούσιαστικό τους περιεχόμενο, είναι πέρα για πέρα
άληθινό.

Τά γεγονότα πού αναφέρονται συνέβησαν στά χρόνια
1947 ως 1956. Τό πιο σημαντικό για τά παιδιά ήταν ότι ό-
λόκληρη δεκαετία, έζησαν μακριά από τούς γονείς τους.
Συνήθως, σέ μιá χώρα ήσαν τά παιδιά καί σ' άλλη οί γο-
νείς τους. Αυτή είναι καί ή μεγάλη διαμαρτυρία μου
— άς τήν πώ έτσι — για τό τρόπο πού μεταχειρίστηκε ή
΄Οργάνωση σ' αυτό τό θέμα.

Συγχρόνως όμως είναι καί ή εύκαιρία νά διατυπώσω
ένα μεγάλο εύχαριστώ, στις φιλόξενες χώρες πού μάς
δέχτηκαν καί σ' όσους από τούς Έλληνες εκπαιδευτικούς
ένδιαφέρθηκαν για νά διδάξουν στά παιδιά τής Έλλάδας
τήν γλώσσα, τήν ιστορία καί γεωγραφία του τόπου μας
για νά γίνουν σήμερα χρήσιμοι άνθρωποι.

Εύχαριστώ επίσης εκείνους πού μέ βοήθησαν στη συγ-
γραφή αυτού του βιβλίου.

Γιώργος Σδούκος
΄Οστράβα, 1 Αύγουστου 1970

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Πολλές φορές σκέφτηκα να γράψω για την παιδική μου ζωή. Σήμερα, που βρίσκομαι άρρωστος στο νοσοκομείο του Βιτκοβίτσε της Όστράβας, παρακαλώ πότε να τελειώσει ή καθημερινή εξέταση του γιατρού, για να συνεχίσω το γράψιμό μου.

Δέν είμαι συγγραφέας, αλλά με τα λίγα ελληνικά που ξέρω, αρχίζω και γράφω τη ζωή μου.

Είμαι ένα από τα τριάντα χιλιάδες ελληνόπουλα, που βρεθήκαμε στις σοσιαλιστικές χώρες. Αύτα που γράφω, είναι όλα αλήθεια, από το άλφα ως το ωμέγα. Να μου κοπεί το χέρι αν γράφω κανένα ψέμα. Νομίζω ότι είναι υποχρέωσή μου να γράψω την αλήθεια, όσο πικρή κι αν είναι αυτή.

Άφου μιά μέρα θά βγει στο φώς, γιατί να μή βγει από σήμερα;

Γεννήθηκα στο χωριό Λυκόρραχη της Κόνιτσας στην Ήπειρο, από αγροτική και πολυάριθμη οικογένεια. Ή μητέρα μου απόχτησε έντεκα παιδιά. Ζούνε όκτώ. Τέσσερα αγόρια και τέσσερα κορίτσια. Το όνομά της Μαλαματή. από το χωριό Λαγκαδά της Ήπείρου. Έγώ είμαι το έκτο στη σειρά. Γιώργο με βάπτισε ή νουνά μου. Στο σπίτι μας έγινε μεγάλη χαρά που ήρθε στον κόσμο ένα αγόρι. Οί άντρες στο σοϊ μας ρίχνανε ντουφεκιές απ' τη χαρά τους όλη μέρα. Έτσι ήτανε στον τόπο μας. Όταν γενιότανε αγόρια, υπήρχε μεγάλη χαρά. Όταν αποχτιούνταν κορίτσια, κλαιγανε οί μάνες, για τη ζωή που τά περίμενε.

Ό πατέρας μου λεγόταν Χρίστος, παιδί του Θανάση με το κλέφτικό του Άνδρόνικος. Όλοι έτσι τον ξέρανε. Στά νειάτα του ήτανε σωστό παλληκάρι. Ήτανε περήφα-

νος, πού όλο τό γένος του, πάπου πρός πάπου, ήσαν πολεμιστές κατά τών Τούρκων. Τό γκρά δέν τό άφησε από τήν πλάτη του ποτές. Μιά φορά πού πήγε στα Γιάννινα, εκεί πού τόν χαιρετούσανε οί γνωστοί, "τί κάνεις Άντρόνικε", πετάχτηκε ένας και λέει: "τί τόν λέτε Άνδρόνικο, άφού Θανάσης λέγεται", κι ένας άγας τού άπαντάει: "Θανάσηδες ύπάρχουν πολλοί στην Ελλάδα, Άνδρόνικος είναι ένας και βρίσκεται στην Λούψκα (έτσι λεγότανε τό χωριό μας μέ τό παλιό). Αύτός έκανε τόν Κιανίμπ Μπέη νά τρέμει σαν ψάρι κάτω από τά πόδια του, ντροπιάζοντάς τον σ' όλη τήν άρβανιτιά".

Ό Κιανίμπ Μπέη, ήταν ό μεγαλύτερος τύρρανος στην Βόρεια Ήπειρο. Ήθελε νά μοιάσει τόν Άλή Πασά. Άλλά σέ μία σύγκρουση, ό παπούς μου τού πήρε τό όπλο. Μεγάλη ντροπή για τήν άρβανιτιά. Μετά άπ' αυτό οί Άρβανίτες λέγανε, αυτό τό Λούψκα βγάζει παληκάρια. Για νά γλυτώσει ό παπούς από τήν έκδίκηση τού Κιανίμπ Μπέη, έφυγε για δέκα χρόνια στην Άμερική, για νάρθει νά πεθάνει στην έλεύθερη πατρίδα του, τό 1945, άφού χαροπάλεψε για 41 μέρες.

Είχε δυό άγόρια. Τό Νικόλαο και τόν Χρίστο, και τέσσερα κορίτσια. Ό Νικόλαος πέθανε στην Κατοχή από τήν πείνα. Ό Χρίστος, ό πατέρας μου, δούλεψε σκληρά μέ τούς μαστόρους για νά παντρέψει τις άδελφές του.

Πριν από τόν πόλεμο ζούσαμε καλά. Λέγανε οί χωριανοί, "πώς νά μή ζή καλά ό Χρίστος, τέσσερα μουλάρια ξεφορτώνανε στό σπίτι του".

Ήρθε ό πόλεμος τού 1940, ή φτώχεια μπήκε από τις πόρτες και από τά παράθυρα στό σπίτι μας. Τά μουλάρια έπιτάχτηκαν, τά ζώα ψοφούσανε τό ένα ύστερα από τό άλλο, ή οίκογένεια πολυάριθμη, μά πολλά μέλη της σέ μικρή ηλικία.

Ό πατέρας μου μπήκε στον άγώνα κατά τού κατακτητή σέ μία από τις πολλές μάχες, πού έγιναν στην περιοχή. Τήν 1η τού Νοέμβρη τού 1940, μία Ίταλική φάλαγγα χωρίς καμμία προφύλαξη κατευθυνόταν από τό χωριό μου

πρός τό Κάντσικο. Ὁ Ἰλαρχος Γεωργιάδης μέ τούς ἀνιχνευτές του ἀνάφερε στόν ἀντισυνταγματάρχη Μεσίρη πού εἶχε τούς ἄνδρες του στόν Αὐχένα Πριάσωπου. Αὐτός διέταξε ἐπίθεση. Οἱ Ἴταλοὶ αἰφνιδιάσθησαν καί σέ λίγες στιγμές ὀλόκληρη ἡ φάλαγγα ἔτρεχε πανικόβλητη μέ μεγάλες ἀπώλειες.

Ὅσοι γλύτωσαν κρύφτηκαν στόν οἰκισμό τῆς Λυκορράχης, τό χωριό μου, ὅπου μετέτρεψαν τά σπίτια σέ μικρά φρούρια. Τό ἐπιτελεῖο τῆς Ἰταλικῆς φάλαγγας ἐγκαταστάθηκε στό σπίτι τοῦ Χρήστου Τρούλια καί ἀπό κεῖ ἐδινε τίς διαταγές του.

Ἐνῶ ἡ μάχη συνεχιζόταν μέσα στούς δρόμους τοῦ χωριοῦ καί στίς αὐλές τῶν σπιτιῶν — στήν δική μας αὐλή σκοτώθηκαν δυό Ἴταλοὶ, καί ὁ παπούς μέ πήρε ἀπό τό χέρι καί βγήκαμε ἔξω γιά νά δούμε ἀπό κοντά τή νίκη τῶν δικῶν μας — οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ Μεσίρη ἀποφάσισαν νά στείλουν κάποιον πολίτη στό Ἰταλικό ἐπιτελεῖο γιά νά πείσει τούς Ἰταλοὺς νά παραδοθoύν.

Αὐτή τήν ἀποστολή τήν ἀνέλαβε ὁ Χρήστος Ἀθανασίου Σδούκος — ὁ πατέρας μου — πού τράβηξε γιά τό ἐπιτελεῖο τοῦ ἐχθροῦ, περνώντας ἀνάμεσα στίς ριπές τῶν πολυβόλων ἀψηφώντας τόν κίνδυνο.

Μπήκε στό σπίτι καί εἶπε στούς Ἰταλοὺς νά παραδοθoύν γιατί εἶναι περικυκλωμένοι ἀπό παντοῦ. Αὐτοὶ ἀρνήθηκαν νά συζητήσουν τέτοιο πράγμα.

Τότε, ὅμως, ἀκούστηκαν οἱ φωνές τῶν Ἑλλήνων στρατιωτῶν πού φώναζαν στόν πατέρα μου: "Χρήστο, μὴν τούς παρακαλᾶς. Βγές ἔξω νά τούς ἀνατινάξουμε στόν ἀέρα. Ὁ πατέρας μου ἔκανε νά φύγει, ἀλλά τόν σταμάτησε ὁ Ἰταλός Μέραρχος. Τοῦ ἔδωσε ἓνα ἄσπρο πανί, δεμένο σ' ἓνα ξύλο, καί τοῦ ζήτησε νά τούς ὀδηγήσει στούς Ἑλληνες ἀξιωματικούς. Αὐτό τό τόνισε πολλές φορές: "στούς ἀξιωματικούς σας, ὄχι στούς στρατιώτες". Φαίνεται εἶχε φοβηθεῖ ἀπό τήν ἀπειλή τῶν στρατιωτῶν νά τινάξουν στόν ἀέρα τό σπίτι τοῦ Τρούλια πού ἦταν τό ἰταλικό ἐπιτελεῖο.

Έτσι, κατά τις 5 τὸ ἀπόγευμα, μπροστὰ ὁ πατέρας, καί πίσω του τὸ ἰταλικὸ ἐπιτελεῖο καὶ 100 περίπου στρατιῶτες, ἐφθασαν στὶς Ἑλληνικὲς θέσεις. Ὁ διοικητὴς τοῦ 5ου Λόχου, Δημήτριος Λαμπράκης, παρέλαβε τοὺς αἰχμαλώτους, μαζί μὲ 180 ζῶα καὶ ἀφθονο πολεμικὸ ὑλικό.

Οἱ ἀπώλειες τοῦ ἐχθροῦ ἦσαν μεγάλες. Ἀπὸ τοὺς δικούς μας εἶχαμε λίγους τραυματισμοὺς στρατιωτῶν καὶ ἓνα νεκρὸ χωριανὸ μας, τὸν Νούτσο.

Αὐτὴ ἦταν ἡ πρώτη μάχη ποὺ ἔδωσε ὁ Στρατὸς μας μὲ τοὺς Ἰταλοὺς καὶ ἡ νίκη γέμισε χαρὰ τοὺς χωριανοὺς ποὺ βγήκαν χαρούμενοι στοὺς δρόμους. Φούντωσαν κι οἱ ἐλπίδες γιὰ τὴν ὀλοκληρωτικὴ νίκη τοῦ Στρατοῦ μας. Οἱ ἐφημερίδες τότε εἶχαν γράψει γιὰ τὸν πατέρα μου.

Τὴν δευτέρη φορὰ ποὺ ξαναμπήκανε οἱ Ἰταλοὶ στὸ χωριό, οἱ χωριανοὶ εἶδαν κι ἐπάθαν. Οἱ Καραμπινιέρηδες, μὲ μεγάλη βαρβαρότητα, πιάνανε τοὺς ἄνδρες καὶ τοὺς δένανε ἓναν - ἓναν — μὲ τὴν αἰτιολογία ὅτι κρύβανε ὄπλα — τοὺς κρεμάγανε στὸ σχολεῖο καὶ τοὺς χτυποῦσαν ἀλύπητα. Τὸν πατέρα μου τὸν δώσανε τέτοιο ξύλο, ποὺ δὲν μπορούσε νὰ σηκωθεῖ ἀπὸ τὸ στρώμα τρεῖς μῆνες. Μὲ τὸ ξύλο καὶ τοὺς σκοτωμοὺς, οἱ Ἰταλοὶ θέλανε νὰ ἐκδικηθοῦν γιὰ τὴ ντροπὴ ποὺ πάθανε ἀπ' τὸν θρυλικὸ Ἑλληνικὸ στρατὸ στ' Ἀλβανικὰ βουνά, ποὺ ἐδείξε στὰ μάτια ὅλου τοῦ κόσμου, ὅτι ἓνας μικρὸς λαὸς μπορεῖ νὰ τσαλαπατήσῃ μιὰ αὐτοκρατορία ὀλοκληρῆ, δίνοντας τὸ σύνθημα στοὺς ὑποδουλωμένους λαοὺς τῆς Εὐρώπης, νὰ ξεφύγουν ἀπὸ τὴ σκλαβιά.

Στὴν Κατοχὴ δούλεψε ὁ πατέρας μου σὰν μέλος τοῦ ΚΚΕ, περιφερειακὸς τοῦ ΕΑΜ καὶ Πρόεδρος τῆς Κοινότη-
τας τοῦ χωριοῦ. Μαζί μὲ τὸν Παναγιώτη ὀργάνωσαν καὶ καθοδήγησαν τὴν ἀντίσταση στὸ χωριό μας. Ἐδωσαν τρεῖς μάχες μὲ τοὺς Γερμανοὺς οἱ Λυκορραχίτες, ἐνωμένοι κι ἀγαπημένοι. Τὰ δώσανε ὅλα γιὰ τὴν τελικὴ νίκη τοῦ λαϊκοῦ στρατοῦ. Οἱ ἐπονίτες τοῦ χωριοῦ ἐμψυχώνανε τὸν κόσμο μὲ ἐκπολιτιστικὲς ἐκδηλώσεις, ποὺ κάνανε κάθε τόσο στὴν πλατεῖα τοῦ χωριοῦ.

Ήταν μέρες ολόκληρες πού δέν βλέπαμε τόν πατέρα μας στό σπίτι. Πήγαινε σέ διάφορες αποστολές πού τόν έστελνε τό ΕΑΜ. Ο πατέρας μου πίστευε ότι θά αλλάξει ή τύχη τής Ελλάδας άμα νικούσε ο λαϊκός στρατός, γι αυτό καί πάλευε μέ όλες του τίς δυνάμεις. "Τώρα Ματούλου, έλεγε στή μητέρα μου, πού θά τελειώσει ο πόλεμος, θά ζήσουμε καλά, θά βάλουμε τή σειρά μας".

Έτσι σκεφτότανε ο κάθε Έλληνας. Μετά τή συμφωνία όμως τής Βάρκιζας, όλα αυτά τά όνειρα γιά τόν πατέρα μου πήγαν χαμένα. Δέν γνώρισε από τότε σπίτι καί μαλακό στρώμα. Κρυβότανε στά καραούλια. Τόν κατηγορούσανε ότι ήτανε κομμουνιστής, καί οί κομμουνιστές πού σήκωσαν τόσο βάρος στήν κατοχή, άρχισαν νά κυνηγούνται μέ τήν φωτιά καί τό σίδηρο, σαν έγκληματίες τού κράτους. Κάθε μέρα τού πηγαίναμε, μαζί μέ τή γιαγιά μου, τροφή στό λημέρι του.

Υστερα από λίγο, επικηρύχτηκε μέ 500 χιλιάδες. Η έντολή ήταν νά εκτελεστεί επί τόπου, είτε παραδοθεί είτε όχι. Έμφύλιος σπαραγμός κατατάραξε τήν Ελλάδα απ' άκρου σ' άκρη καί πιό πολύ τήν περιοχή μας, πού έγινε καί τό θέατρο τού πολέμου. Τά ψηλά βουνά τού χωριού μας τά είχανε οί καπετανέοι αντάρτες Γιανούλης, Ζιτράβος, Μπλιγούρας, Διαμαντής. Τήν ποταμιά τήν είχε ο έθνικός στρατός. Οί Λυκορραχίτες ήτανε κλεισμένοι στό χωριό τους καί τραβούσανε τά δεινά τού πολέμου.

Τή μιά μέρα μπαίνανε οί αντάρτες στό χωριό καί κυνηγούσανε τούς δεξιούς καί τήν άλλη μπαίνανε οί μπουραντάδες κυνηγώντας τούς άριστερούς. Τό Μάρτη τού 1946 πιάσανε τήν αδερφή μου Διαμάντω, μέ άλλους τέσσερις, καί τή στείλανε φυλακή στά Γιάνενα.

Κάθε τόσο τά άεροπλάνα γέμιζαν τά βουνά μέ προκηρύξεις, μέ προπαγανδιστικό ύλικό, καλώντας τούς αντάρτες νά παραδοθούν. "Παρασυρόμενα άδέλφια παραδοθείτε, γιατί θά σκοτωθείτε". Από τήν άλλη μεριά οί αντάρτες άπαντούσαν "τά όπλα μας δέν τά παραδίνουμε, αν δέν δούμε τήν Ελλάδα έλεύθερη".

Οι πιά πολλοί άντάρτες φορούσανε τσαρούχια, άλλοι είχανε στρατιωτικές χλαίνες άλλοι δέν είχανε, μερικοί κρεμούσαν τά όπλα τους στήν ράχη μέ σπάγγο. Κάθε τόσο πού κατεβαίνανε στό χωριό μας, οί χωριανοί τούς δίνανε από ένα καρβέλι ψωμί. Οί πιά πολλοί άπ' τούς άντάρτες ήτανε άγωνιστές τής 'Εθνικής 'Αντίστασης, κυνηγημένοι ύστερα από τή συμφωνία τής Βάρκιζας, βρίσκοντας καταφύγιο στίς ψηλές κορφές τού Γράμμου, μέ τά θεώρατα πεύκα και τίς όξιές, και τά γάργαρα νερά του. Μέ τούς χορούς και τά τραγούδια τους στή πλατεία τού χωριού κάνανε τόν κόσμο και τούς συμπαθούσε πιά πολύ. Παρ' όλες τίς δυσκολίες πού είχε ό λαουτζίκος, συμπάθησε τό κίνημα. Στήν περιοχή μας τίς πιά πολλές συμπάθειες τίς είχε ό καπετάν Γιαννούλης. Οί μάνες πού ξεπροβόδιζαν τά παιδιά τους στό άντάρτικο, τά συμβούλευαν νά μπούνε στά τμήματά του, γιατί ήτανε πιά προσεκτικός, πιά μετρημένος. Οί χωριανοί τραγουδούσανε: "Βγήκαν άντάρτες, κι άϊμαν - άϊμαν, βγήκαν άντάρτες στά βουνά, βγήκανε νά βάλουν τάξη, ή ψευτιά - κλεψιά νά πάψει. Βγήκανε νά βάλουν τάξη κι ό Γιαννούλης νά διατάξει".

Ξέρανε ότι μέ τόν καπετάν Γιαννούλη δέν θά τούς πείραζε κανείς, γιατί αυτός έξέταζε τό ζήτημα προτού νά πάρει άπόφαση.

Κάποτε ό πατέρας μου έβαλε ζήτημα στόν καπετάν Γιαννούλη νά χτυπήσουν οί άντάρτες τόν Κούρκουλα. 'Ο Κούρκουλας, πού είχε τό τμήμα χωροφυλακής στήν Πυρσόγιαννη, τρομοκρατούσε τούς άγωνιστές τής 'Αντίστασης. 'Ο Γιαννούλης τού άπάντησε ότι δέν υπήρχε διαταγή. 'Αλλά ό πατέρας μου τού είπε, ότι θά τό έκανε ό ίδιος μέ τούς χωριανούς, άν πατούσε τό πόδι στό χωριό.

Στίς 15 Σεπτεμβρίου, ό Κούρκουλας μέ όλο τό τμήμα του έκανε έφοδο σ' όλα τά χωριά τής Κόνιτσας κι έπιανε τούς άγωνιστές τής 'Αντίστασης, άλλους στόν ύπνο τους κι άλλους στούς δρόμους τού χωριού. 'Εκείνη τή μέρα ό πατέρας μου πήγε στό σπίτι τού Νόντα Τσίου και τού είπε: "Νόντα, έσείς άπ' τή μεριά τών δεξιών νά προστατεύε-

τε τούς άριστερούς του χωριού και μεις άπ' τή μεριά των άριστερών να προστατεύουμε τούς δεξιούς. Μπορα είναι και θα περάσει, έτσι δεν θα χαλάσει τό χωριό". Ο Νόντας συμφώνησε μ' αυτά, σηκώθηκε κι άγκάλιασε τόν πατέρα μου, αλλά εκεί που τόν άγκάλιαζε ή γυναίκα του είδε τόν Κούρκουλα μέ τό τμήμα του να έρχονται κατά τό σπίτι σε άπόσταση 100 μέτρων. Είδοποίησε άμέσως τόν πατέρα μου φοβισμένη, άλλ' αυτός δεν προλάβαινε να φύγει. Τότε τόν κρύψανε στ' άμπάρι.

Ο Κούρκουλας μπαίνοντας στό σπίτι, είπε στό Νόντα: "Είρθαμε να πιάσουμε τόν Χρήστο Σδούκο και τόν Παναγιώτη Σδούκο, που είναι οί άρχι-συμμορίτες του Γιαννούλη για να τελειώνουμε μια για πάντα μ' αυτούς. Πές μας που μπορούμε να τούς βρούμε". Ο Νόντας του άπάντησε ότι αυτοί οί άνθρωποι έχουν οικογένειες μέ πολλά παιδιά και ασχολούνται μόνο μέ τή δουλειά τους κι άκόμα ότι δεν κάνουν κακό σε κανένα. Ο Κούρκουλας όμως υποστήριξε ότι αν κάνουν καλό ή κακό, ο ίδιος τό ήξερε καλύτερα άπ' τόν Νόντα, και τράβηξε να τούς πιάσει. Έπιασε τόν Παναγιώτη στό σπίτι του και μετά ήρθε στό δικό μας. Ρώτησε τή μάνα μου που είναι ο άντρας της, κι έπειδή του άπάντησε ότι δεν ήξερε, τίς έδωσε δυό χαστουκιές, λέγοντας της "τήν άλλη φορά να ξέρεις". "Δεν είναι παληκαριά να χτυπάς γυναίκες", του άπάντησε ή μάνα, "ο άντρας μου είναι εκεί πάνω, στα ψηλά βουνά, αν είσαι άντρας πήγαινε να τόν πιάσεις". Κι ο Κούρκουλας βεβαίωσε πως θα τό κάνει. Ο πατέρας στό μεταξύ, όλο αυτό τό διάστημα βρισκότανε κλεισμένος στό άμπάρι του Νόντα.

Ο Κούρκουλας τράβηξε τότε για τό χωριό Αϊτομηλίτσα. Έπιασε πολλούς Βλάχους και τούς πήγε στή Πυρσόγιαννη. Οί Βλάχοι αυτοί υποκίνησαν τόν Καπετάν Γιαννούλη να χτυπήσει τή Πυρσόγιαννη για να άπελευθερώσουν τούς κρατούμενους. Πραγματικά, πίσω από τόν Κούρκουλα ακολουθούσαν οί άντάρτες, αλλά τούς είδαν από τόν αστυνομικό τμήμα του Κάντσικου και είδοποίησαν τόν Κούρκουλα και τήν Κόνιτσα.

Ὁ Κούρκουλας δέν ἠθελε νά πιστέψει ὅτι θά τόν χτυπήσουν οἱ ἀντάρτες, γι'αὐτό κι ἀρνήθηκε βοήθεια ἀπό τή Κόνιτσα. Ἐτυχε ὅμως ἕνας ἀπ' τούς χωροφύλακες νά πάει ἀργά τὸ βράδυ νά πάρει τὸ παλτό του πού τὸ ξέχασε σ' ἕνα δέντρο. Ἐκεῖ εἶδε πολλές σκιές, φεύγει γρήγορα γιὰ τὸ χωριό και ξεσηκώνει στὰ ὅπλα τούς χωροφύλακες. Ἐτσι ἐγινε αὐτή ἡ μάχη στίς 16 τοῦ Σεπτέμβρη τὸ 1946 στήν Πυρσόγιαννη. Σκοτώθηκε ὁ Κούρκουλας κι ἀπελευθερώθηκαν οἱ 20 κρατούμενοι.

Ἡ Κυβέρνηση τῆς Ἀθήνας δέν ἔδωσε σημασία σ' αὐτή τή μάχη, ἀλλοιῶς θά ἐπαιρνε τὰ κατάλληλα μέτρα. Κι ὅμως, ἦταν μιὰ ἀπό τίς σημαντικότερες, πού ἔδωσαν οἱ ἀντάρτες στὸν ἐμφύλιο. Εἶχαν ὅλο τὸ Γράμμο στὰ χέρια τους, κι αὐτό σήμαινε πολλά γιὰ τὸ ἀντάρτικο. Εἶχαν μιὰ περιοχή δικιά τους, ὅπου τὰ μετόπισθεν ἦταν ἀσφαλισμένα και μπορούσαν νά τροφοδοτοῦνται και νά ὀπλίζονται. Κανένας καπετάνιος τοῦ Δημοκρατικοῦ στρατοῦ δέν εἶχε καταλάβει τόσο μεγάλο μέρος ὅσο ὁ καπετάν Γιαννούλης στὸ Γράμμο.

Ὁ Γιαννούλης ἦταν ἀγαπητός σ' ὅλους. Τὸ κίνημα μάλιστα πήρε χριστιανικὸ χαρακτήρα. Σὲ μερικά τραγούδια πού τραγουδοῦσαν οἱ ἀντάρτες, δέν ἔλειπε ἡ λέξη "Παναγιά". Πού νά ἤξερε ὁ Γιαννούλης ὅτι σ' αὐτὸ τὸν Γράμμο πού ὁ ἴδιος ἐλευθέρωσε, θά ἐγκαθιδρυόταν ἐκεῖ ἡ Σταλινική καθοδήγηση τοῦ βουνού, μὲ ἀνθρώπους μικροῦς και κακούργους πού πήραν τὸ κίνημα στὰ χέρια τους γιὰ νά τὸ ὀδηγήσουνε στήν καταστροφή.

Πού νά ἤξερε ὁ Γιαννούλης ὅτι σ' αὐτὸν τὸν ἐλεύθερο Γράμμο μετὰ ἀπὸ 2 χρόνια αὐτὰ τὰ μικρὰ ἀνθρωπάκια, οἱ Σταλινικοί, θά τὸν στήνανε στὰ 6 μέτρα και θά τὸν σκοτώνανε. Κι ὄχι μόνο αὐτὸν, ἀλλὰ κυνηγήσανε ὅλους τούς ὀπλαρχηγούς τῆς περιοχῆς και βάλανε φρούραρχους στὰ χωριά ἀνθρώπους ἀπὸ τὴν Θράκη, πού δέν ξέρανε τὸν κόσμο. Ὄταν ὁ Γιαννούλης ἦταν στὸ βουνό, δεξιοί κι ἀριστεροί ζούσαν μονιασμένοι στὰ χωριά. Αὐτὸς πείραζε μονάχα ὅσους πλούτιζαν ἀπὸ τὴν ΟΥΝΡΑ.

Ἐκούστηκε τότε ὅτι ὁ Γιαννούλης τοὺς ζήτησε νὰ μὴ τὸν "χαλάσουν", γιατί θὰ τὸν χρειαστεῖ τὸ κίνημα. Κι ἀκόμα, ὅτι κανένας ἀπὸ τὸ ἐκτελεστικὸ ἀπόσπασμα δὲν τράβηξε γιὰ νὰ τὸν σκοτώσει, ὥσπου βρέθηκε κάποιος ἀπὸ τοὺς παρευρισκόμενους, πήγε κοντὰ του καὶ τοῦ τίναξε τὰ μυαλὰ στὸν ἀέρα.

Ἡ ἐκτέλεση τοῦ Γιαννούλη συγκίνησε τὴν περιοχὴ καὶ πρὸ πολὺ τοὺς ἀντάρτες πού οἱ μισοὶ ἦταν ἀπὸ κείνα τὰ χωριά. Μόνο χάσιμο εἶχε τὸ κίνημα ἀπ' αὐτό.